

ԱՐԱԳԱԾՈՏՆԻ ՄԱՐԶ ARAGATSOTN MARZ

Մարզկենտրոնը՝
ք. Աշտարակ

Marz centre
Ashtarak town

Տարածաշրջանները՝
Աշտարակ
Ապարան
Արագա
Թալին

Territories
Ashtarak
Aparan
Aragats
Talin

Քաղաքները՝
Աշտարակ
Ապարան
Թալին

Towns
Ashtarak
Aparan
Talin

Տարածքը Territory	2 756 քառ. կմ/ sq. km
Հայաստանի Հանրապետության տարածքում մարզի տարածքի տեսակարար կշիռը, % Territory share of the marz in the territory of the Republic of Armenia, %	9.3
Համայնքներ, 2019թ. տարեկգրի դրությամբ Communities, as of the beginning of 2019	72
Քաղաքներ Towns	3
Գյուղեր Villages	117
Բնակչության թվաքանակը 2019թ. տարեկգրի դրությամբ Population number as of the beginning of the year, 2019	125.4 հազ. մարդ / ths. person
<i>այդ թվում՝</i> <i>of which:</i>	
քաղաքային urban	27.0 հազ. մարդ/ ths. person
գյուղական rural	98.4 հազ. մարդ/ ths. person
Հայաստանի Հանրապետության բնակչության ընդհանուր թվաքանակում մարզի բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը 2018 թ., % Share of marz population in the total population of the Republic of Armenia 2018, %	4.2
Քաղաքային բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը 2018 թ., % Share of urban population size 2018, %	21.5
Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր Agricultural land	218 149.2 հա/ Ha
այդ թվում՝ վարելահողեր of which: arable land	54 011.0 հա/ Ha

Արագածոտնի մարզի տարածքով են անցնում հանրապետական նշանակություն ունեցող 3 ավտոխճուղիները՝ Երևան – Աշտարակ – Թալին – Գյումրի, Երևան–Աշտարակ – Սպիտակ և Երևան – Արմավիր – Քարակերտ – Գյումրի: Մարզի տարածքը հատում է նաև Հայաստանի Հանրապետության գլխավոր երկաթուղին (միայն արևմտյան հատվածով և մարզի տնտեսական զարգացման վրա էական ազդեցություն չի թողնում):

Մարզում են գտնվում Բյուրականի նշանավոր աստղադիտարանը, Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիայի ռադիոֆիզիկայի և էլեկտրոնիկայի, ֆիզիկական հետազոտությունների ինստիտուտները:

2018թ.-ին Արագածոտնի մարզի տնտեսության հիմնական հատվածների տեսակարար կշիռները Հայաստանի Հանրապետության համապատասխան ոլորտների ընդհանուր ծավալում կազմել են.

- արդյունաբերություն՝ 2.7 %,
- գյուղատնտեսություն՝ 10.2 %,
- շինարարություն՝ 4.8 %,
- մանրածախ առևտուր՝ 1.4 %
- ծառայություններ՝ 0.7 %:

Մարզի տնտեսության հիմքն արդյունաբերությունը և գյուղատնտեսությունն են:

Արդյունաբերությունը մասնագիտացած է սննդամթերքի և խմիչքների, թանկարժեք իրերի արտադրության ու շինանյութերի հանքավայրերի շահագործման ուղղություններում:

Մարզի աշխարհագրական դիրքը և բնակլիմայական պայմանները նպաստավոր են ինչպես բուսաբուծության (հացահատիկ, կարտոֆիլ, բազմամյա տնկարկներ, կերային մշակաբույսեր), այնպես էլ անասնաբուծության զարգացման համար:

Գյուղատնտեսությունը հիմնականում մասնագիտացած է բուսաբուծության (մասնավորապես, հացահատիկային մշակաբույսերի արտադրության) և անասնաբուծության մեջ:

Բեռնաուղևորափոխադրումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային տրանսպորտով:

Մարզկենտրոն Աշտարակ քաղաքը (2019թ. տարեկզբի դրությամբ՝ 16.9 հազ. մարդ) գտնվում է Քասախ գետի ափին, Երևանից 19 կմ հյուսիս-արևմուտք: Քաղաքը հանդիսանում է Երևան-Գյումրի, Երևան–Սպիտակ ճանապարհների հանգույցը:

Աշտարակ-Ապարան ճանապարհին կառուցվել է 33մ բարձրություն ունեցող խաչ, որը բաղկացած է 1 718 հատ փոքր խաչերից: Փոքր խաչերը խորհրդանշում են հայ ազգի քրիստոնեության ընդունման 1 718 ամյակը (ամեն տարի մեծ խաչին ավելանում է ևս մեկ փոքր խաչ):

The 3 motor highways of republican importance – Yerevan – Ashtarak – Talin - Gyumri, Yerevan – Ashtarak - Spitak and Yerevan – Armavir – Karakert - Gyumri run through the territory of the Aragatsotn marz. The territory of marz intersects of the Republic of Armenia principal railway as well (only across the end of the West, so it hasn't any influence on economic development of the marz).

The famous Observatory of Byurakan, the Institutes of Radiophysics and Electronics, Physical Researches of National Academy of Sciences are located in the marz.

In 2018 the share of economy main branches of Aragatsotn marz in total volume of correspondent branches of the republic comprised:

- industry 2.7 %,
- agriculture 10.2 %,
- construction 4.8 %,
- retail trade 1.4 %
- services 0.7 %:

The main economy branches of the marz are industry and agriculture.

Industry is specialized in manufacture of food products and of drinks, precious articles and exploiting of mines of building materials.

The geographical position and climatic conditions of the marz are favourable for development of both plant growing (grain, potatoes, perennial grass, and forage crops) and cattle breeding.

Agriculture is mainly specialized in plant growing (especially, crop-production) and cattle breeding.

Freight and passenger transportations in the marz are implemented by road transport.

Marz centre Ashtarak town (as of the beginning of the year, 2019 comprised 16.9 ths. people) is situated on the bank of Kasakh river, in the distance of 19 km to the North-West from Yerevan. Town is the junction of Yerevan-Gyumri and Yerevan-Spitak roads.

On the Ashtarak-Aparan road was built cross, which have 33 m height and consists of 1 718 small crosses. Small crosses symbolize the 1 718 anniversary of the adoption christianity of armenian nation(every year they add one more small cross to the big cross).

Քաղաքը զարգացել է որպես Երևան քաղաքի արբանյակ քաղաք: Այն մարզի վարչաքաղաքական, տնտեսական, գիտական ու կրթամշակութային կենտրոնն է: Աշտարակ քաղաքի տնտեսության առաջատար ճյուղը սննդամթերքի և ըմպելիքի արտադրությունն է:

Ապարան քաղաքը (2019թ. տարեկզբի դրությամբ 6.0 հազ. մարդ) մարզում մեծությամբ և նշանակությամբ երկրորդ քաղաքն է: Գտնվում է Քասախ գետի ափին (Երևանից 60 կմ հեռավորությամբ): Ապարան քաղաքի տնտեսության առաջատար ճյուղը սննդամթերքի արտադրությունն է:

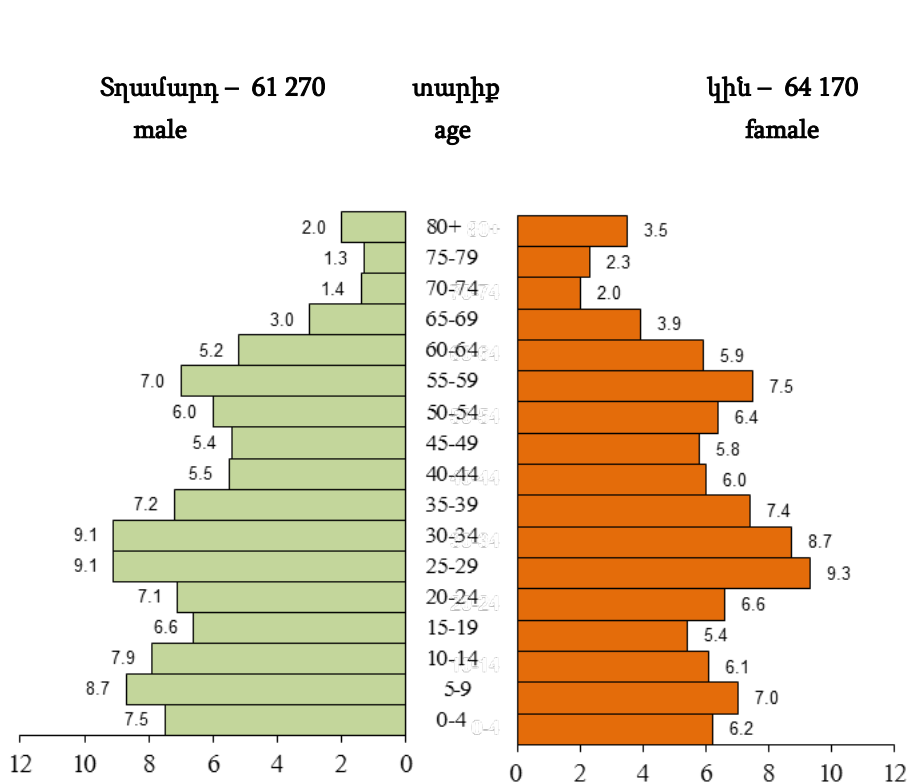
Թալին քաղաքը (2019թ. տարեկզբի դրությամբ՝ 4.1 հազ. մարդ) գտնվում է Արագած լեռան հարավարևմտյան լանջին (Երևանից 65 կմ հեռավորությամբ): Քաղաքի տնտեսության հիմքը թանկարժեք իրերի արտադրությունն է:

Ashtarak town developed as a satellite town of Yerevan. It is the administrative and political, economic, scientific, educational and cultural centre of the marz. The main branch of economy is food and beverage production.

Aparan town (as of the beginning of the year, 2019 comprised 6.0 ths. people) is the second town in the marz by its largeness and importance. It is situated on the bank of Kasakh river (in the distance of 60 km from Yerevan). The main branch of economy is food production.

Talin town (as of the beginning of the year, 2019 comprised 4.1 ths. people) is located on the south-western slope of Aragats mountain (in the distance of 65 km from Yerevan). The base of economy is precious articles production.

**ԱՐԱԳԱՏՈՏՆԻ ՄԱՐԶԻ ՄՇՏԱԿԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՍԵՌԱՏԱՐԻՔԱՅԻՆ ԲՈՒՐԳԸ,
2019թ. հունվարի 1-ի դրությամբ
AGE AND SEX PYRAMID OF ARAGATSOTN MARZ DE JURE POPULATION
2019 as of January 1**

**ՄԱՆՐԱԾԱԽ ԱՌԵՎՏՐԻ ՕԲՅԵԿՏՆԵՐ
RETAIL TRADE UNITS**

	Քանակը Number					
	2014	2015	2016	2017	2018	
Մանրածախ առևտրի օբյեկտներ, ընդամենը	506	562	598	601	622	Retail trade units, total
<i>այդ թվում՝</i>						<i>of which:</i>
խանութներ	190	250	285	299	321	shops
կրպակներ	243	251	251	241	241	kiosks
գյուղատնտեսական արտադրանքի շուկաներ	2	2	2	2	2	markets of agricultural produce
սպառողական ապրանքների շուկաներ	2	2	2	2	2	markets of consumer goods
առևտրի այլ օբյեկտներ	69	57	58	57	56	other trade units

**ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
EDUCATIONAL INSTITUTIONS**

	Քանակը Number					
	2014	2015	2016	2017	2018	
Պետական նախադպրոցական	23	23	28	30	30	State pre-school
Պետական հանրակրթական	122	122	122	122	121	State general educational
Երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	10	10	10	10	12	Musical, art schools, creative centers for children
Պետական նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական ¹	2	2	2	2	3	State preliminary vocational educational ¹
Պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	1	1	1	1	1	State middle vocational educational

**ՔԱՂԱՔՆԵՐ
TOWNS/CITIES**

Անվանումը	Town name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2019թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ² Number of de jure population as of January 1, 2019, person ²
Աշտարակ	Ashtarak	16 878
Ապարան	Aparan	5 958
Թալին	Talin	4 147

¹Ներառյալ այն միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունները, որոնք իրականացնում են նախնական (արհեստագործական) ծրագիր:

Including those middle vocational educational institutions, which implement preliminary vocational program.

² Հայաստանի Հանրապետության քաղաքների բնակչության թվաքանակը ներկայացված է Հայաստանի Հանրապետության 2011թ. մարդահամարի հիմքով վարվող բնակչության ընթացիկ հաշվառմամբ:

Population of city/towns of the Republic of Armenia are presented according to the current population statistics based on the 2011 Population Census of the Republic of Armenia.

ԳՅՈՒՂԵՐ
VILLAGES

	Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2019 թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ¹ Number of de jure population as of January 1, 2019, person ¹
Աշտարակի տարածաշրջան Ashtarak district			
1	Ագարակ	Agarak	2 045
2	Աղձք	Aghdsk	1 982
3	Անտառուտ	Antarut	408
4	Ավան	Avan	944
5	Խնուսիկ	Khnusik	1
6	Արագածոտն	Aragatsotn	1 222
7	Արտաշավան	Artashavan	721
8	Լուսաղբյուր	Lusaghbyur	-
9	Նիգատուն	Nigatun	-
10	Արուճ	Aruj	1 250
11	Բազմաղբյուր	Bazmaghbyur	1 103
12	Բյուրական	Byurakan	4 712
13	Դպրևանք	Dprevank	48
14	Լեռնարոտ	Lernarot	381
15	Կարբի	Karbi	4 843
16	Կոշ	Kosh	3 671
17	Կարին	Karin	653
18	Ղազարավան	Ghazaravan	636
19	Մուղնի	Mughni	1 155
20	Նոր Ամանոս	Nor Amanos	835
21	Նոր Եդեսիա	Nor Yedesia	1 389
22	Շամիրամ	Shamiram	2 044
23	Ոսկեհատ	Voskehat	1 072
24	Ոսկեվազ	Voskevaz	4 407
25	Սաղմոսավան	Saghmosavan	248
26	Սասունիկ	Sasunik	3 163
27	Վերին Սասունիկ	Verin Sasunik	95
28	Տեղեր	Tegher	210
29	Ուշի	Ushi	1 725
30	Ուջան	Ujan	3 294

¹ ՀՀ մարզերի գյուղերի այս տվյալների սկզբնաղբյուրը՝ համայնքների կողմից տարեկան կտրվածքով ներկայացվող «Գյուղական բնակչության սեռատարիքային կազմը» վիճակագրական հաշվետվություններն են: Այդ սկզբնաղբյուրներով ՀՀ 955 գյուղական բնակավայրերի մշտական բնակչության թվաքանակների հանրագումարը՝ ամբողջությամբ և ըստ մարզերի, ունի որոշակի շեղում բնակչության ընթացիկ հաշվառման համանուն տվյալներից, որոնք խարսխված են Արդարադատության նախարարության Քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման և Ոստիկանության վարչական ռեգիստրների տվյալների վրա: Ընդ որում, վերջինս վերագնահատված է ՏՏԿԱՀ արդյունքներով ստացված միգրացիայի տվյալներով (շեղումը՝ 01.01.2019թ.-ի դրությամբ ՀՀ մասշտաբով՝ կազմել է +11.6%): Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է գյուղերի միջև տվյալ տեղեկատվության գրանցման, փոխանակման, համադրման և անվանական տվյալների մակարդակով ստուգաճշտման համակարգի բացակայությամբ:

The sources of these data on RA villages are statistical annual reporting forms «Age and Sex composition of rural population» provided by the communities. According to this source the total resident population of RA 955 villages, as a whole and by marzes (regions), have some deviation from the same data of current statistics of population, which are based on the administrative registers of the Civil Status of the Ministry of Justice and the Police, while the latter is statistically adjusted by the migration results of ILCS (as of 01.01.2019 the deviation comprised +11.6% for the Republic). The deviation is mainly due to the lack of a system for recording, sharing, comparing and nominal data level calibration of the information given between the villages.

	Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2019 թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ¹ Number of de jure population as of January 1, 2019, person ¹
31	Փարպի	Parpi	2 411
32	Օհանավան	Ohanavan	2 565
33	Օշական	Oshakan	5 950
34	Օրգով	Orgov	521
Ապարանի տարածաշրջան Aparan district			
1	Արագած	Aragats	3 936
2	Արայի	Arayi	660
3	Ափնագյուղ	Apnagyugh	632
4	Եղիպատրուշ	Yeghipatrush	735
5	Երնջատափ	Yernjatap	588
6	Թթուջուր	Ttujur	377
7	Լուսագյուղ	Lusagyugh	869
8	Ծաղկաշեն	Tsaghkashen	661
9	Կայք	Kayk	599
10	Հարթավան	Hartavan	956
11	Ջորագլուխ	Dsoraglukh	255
12	Նիգավան	Nigavan	728
13	Շենավան	Shenavan	1 896
14	Շողակն	Shoghakn	164
15	Չքնաղ	Chknagh	197
16	Ջրամբար	Jrambar	180
17	Սարալանջ	Saralanj	233
18	Վարդենիս	Vardenis	753
19	Վարդենուտ	Vardenut	1 012
20	Քուչակ	Kuchak	2 221
Արագածի տարածաշրջան Aragatsotn district			
1	Ալագյազ	Alagyaz	579
2	Ավշեն	Avshen	471
3	Բերքառատ	Berkarat	1 054
4	Գեղաղիբ	Geghadir	676
5	Գեղաձոր	Geghadzor	1 317
6	Գեղարոտ	Gegharot	538
7	Լեռնապար	Lernapar	560
8	Ծաղկահովիտ	Tsaghkahovit	1 800
9	Ծիլքար	Tsilkar	682
10	Կանիաշիր	Kaniashir	437
11	Հնաբերդ	Hnaberd	2 328
12	Ճարճակիս	Tchartchakis	426
13	Մելիք գյուղ	Meliqjugh	1 038
14	Միջնատուն	Mijnatun	197
15	Միրաք	Mirak	135
16	Նորաշեն	Norashen	1 278
17	Շենկանի	Shenkani	296
18	Ջամշլու	Jamshlu	293

	Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2019 թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ¹ Number of de jure population as of January 1, 2019, person ¹
19	Ռյա թազա	Rya Taza	692
20	Սադունց	Sadunts	233
21	Սիփան	Sipan	314
22	Վարդաբլուր	Vardablur	418
Թալինի տարածաշրջան Talin district			
1	Ագարակավան	Agarakavan	1 130
2	Ակունք	Akunk	736
3	Աշնակ	Ashnak	1 363
4	Արագածավան	Aragatsavan	6 224
5	Արտենի	Arteni	3 761
6	Արևուտ (նախկինում՝ Բարոճ)	Arevut (formerly Baroj)	102
7	Գառնահովիտ	Garnhovit	517
8	Գետափ	Getap	156
9	Դաշտադեմ	Dashtadem	646
10	Դավթաշեն	Davtashen	766
11	Դրմասար	Ddmasar	175
12	Դիան	Dian	124
13	Եղնիկ	Yeghnik	509
14	Զարինջա	Zarinja	644
15	Զովասար	Zovasar	529
16	Թաթուլ	Tatul	1 024
17	Թլիկ	Tllik	163
18	Իրինդ	Irind	909
19	Լուսակն	Lusakn	234
20	Ծաղկասար	Tsaghkasar	81
21	Կաթնաղբյուր	Katnaghbyur	1 215
22	Կանչ	Kanch	137
23	Կարմրաշեն	Karmrashen	610
24	Կաքավաձոր	Kaqavadsor	1 211
25	Հակո	Hako	191
26	Հացաշեն	Hacashen	344
27	Ձորագյուղ	Dsoragiugh	7
28	Մաստարա	Mastara	2 657
29	Մեծաձոր	Metsadsor	57
30	Ներքին Բազմաբերդ	Nerqin bazmaberdd	1 625
31	Ներքին Սասնաշեն	Nerkin Sasnashen	1 187
32	Նոր Արթիկ	Nor Artik	549
33	Շղարշիկ	Shgharshik	563
34	Ոսկեթաս	Vosketas	537
35	Պարտիզակ	Partizak	366
36	Սորիկ	Sorik	137
37	Սուսեր	Suser	366
38	Վերին Բազմաբերդ	Verin Bazmaberdd	484
39	Վերին Սասնաշեն	Verin Sasnashen	459
40	Ցամաքասար	Tsamakasar	464
41	Օթևան	Otevan	247

**ԱՐԱԳԱԾՈՏՆԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ 10 000 ԲՆԱԿԻՉ ՈՒՆԵՑՈՂ
ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԻ ՇԱՐՔ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐ, 2018թ.
SOME SOCIAL INDICATORS OF DISTRICT COMMUNITY WITH 10 000
POPULATION IN ARAGACOTN MARZ, 2018**

	Ընդամենը Total	նրանցից՝ including:		
		կանայք ¹ women ¹	սղա- մարդիկ ¹ men ¹	
Բնակչությունը, մարդ	10 000	5 100	4 900	Population, person
Ծնվածներ, մարդ	119	55	64	Births, person
Մահացածներ, մարդ	92	43	49	Deaths, person
Ամուսնություններ	47	X	X	Marriages
Ամուսնալուծություններ	11	X	X	Divorces
Մեկ բնակչի ապահովվածությունն ընդհանուր բնակմակերեւոյթով, քառ.մ	45.8	X	X	Total area of housing stock provided per inhabitant, square metre
Կրթության ոլորտ, հաճախումը կրթօջախներ, մարդ՝				Education sphere, attendance to educational institutions, person
նախադպրոցական	193	97	96	pre-school
հանրակրթական	1 400	644	756	general schools
Երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	106	64	42	musical, art schools, creative centers for children
նախնական մասնագիտական (արհեստագործական)	23	9	14	preliminary vocational
միջին մասնագիտական	8	4	4	middle vocational
բարձրագույն մասնագիտական	-	-	-	higher vocational
Առողջապահության ոլորտ՝				Public health sphere
հաճախել են պոլիկլինիկա տարվա ընթացքում (հաճախումների քանակը)	28 854	annual attendance to polyclinic during the year (number of attendances)
Մարզիկներ, մարդ	52	3	49	Athletes, person
Զբաղվածներ, մարդ	3 114	1 334	1 780	Employed, person
նրանցից՝ գիտական հիմնարկներում	25	8	17	including:- in Science establishments
նրանցից՝ գիտության դոկտոր	2	0.0	2	including: - doctors of Science
գիտության թեկնածուներ	5	2	3	candidates of Science
ուսուցիչներ	175	145	30	teachers
բժիշկներ	18	physicians
միջին բուժանձնակազմ	43	paramedical personnel
Գործազուրկներ, մարդ	237	69	168	Unemployed, person
Սոցիալական ապահովության ոլորտ				Social insurance sphere
ընդամենը կենսաթոշակառուներ, տարեվերջի դրությամբ, մարդ	1 470	867	603	total pensioners/ as of the end of the year/ person
աղքատության ընտանեկան նպաստ և միանվագ դրամական օգնություն ստացող ընտանիքներ	413	X	X	families that get poverty family benefit and one-time benefit
Հաճախումների քանակը տարվա ընթացքում				Annual attendance during the year
գրադարան	16 929	library
թատրոն	-	-	-	theatre
համերգ	-	-	-	concert
թանգարան	703	museum
Իրավական ոլորտ				Law sphere
հանցագործության դեպքերի քանակը, տարվա ընթացքում	52	X	X	total crimes, during the year
այդ թվում՝ ոչ մեծ ծանրության	22	X	X	of which - not grave crime
միջին ծանրության	23	X	X	medium crime
ծանր	7	X	X	grave crime
առանձնապես ծանր	0.0	X	X	special grave crime

¹ Ցուցանիշները հաշվարկային են:
The indicators are accountable.